

Les annonces, en français et en arménien, sont reçues aux bureaux de
Rédaction (Allées de Meilhan, 44.)

Գտնուեցան նաև ուրիշներ որոնք կարծեցին թէ Հայաստանի ժողովրդի թշուառութեան պատճառն այն է որ այնտեղ ալ, ինչպէս Եւրոպայի մէջ, հաւատութեան չորհրդով անհատական գործարանները շատցած, գիտութեան չորհրդով մեքինայները ձեռքի աշխատութեան գործերը պակսեցուցած և արտագրութեան ու սպառման համառարակչութիւնը խախտած լինելով, անտուն և անինչ թշուառ բանւորներէր (պորտտարիատ) բազմութիւն մը յառաջ եկած է. ուստի այդ թըշուառութեան դարման տանելու համար սկսան քարոզել թէ Հայերէն թըքական լուծէն ազատելու ուղղութեամբ յեղափոխական շարժման առաջնորդելը սխալ է և չարժեք և թէ թիւրք և Հայ միացած պէտք է յեղափոխութիւն հանելով թիւրքիտի մէջ տիրող կառավարական միապետական գրութեանը դէմ՝ ընկերվարական գրութեամբ մի նոր պետութիւն հաստատենք, ինչ որ աշխարհի վրայ ո՛չ մէկ երկրի մէջ հաստատուած և փորձուած է գեւ և մեր խելացիներ կուզեն փորձել Հայաստանի մէջ և խեղճ ու թշուառ Հայաստանցիներէր գլխին վրայ որոնք ոչ թէ մի Հանրապետութիւն կամ թագաւորութիւն, այլ Սոլլթանի վէհապետութեան ենթարկուած մի իշխանապետութիւն անգամ ձեռք բերելու վիճակին մէջ չեն գեւ... ինչպէս կը տեսնուի, մեր այս յեղափոխականներ ալ աւելի այլանդակ գաղափարներ սկսան տարածել հայ ժողովրդին մէջ քան թէ անոնք որ Եւրոպացիներէր օգնութեան մասին չափազանց յոյսեր կուտային հայ ժողովրդին։ Սակայն ասոնք ալ ունեցած են իրենց հետեւողներ արտասահմանի Հայերէն մէջ և, եթէ ծիծաղը ներելի լինէր այսպիսի դժբաղդութեան մէջ, մի ծիծաղելի կողմ ալ ցոյց կուտայինք ուր կը գտնուին այս երկու հակընդդէմ կուսակցութիւններին միանգամայն իրար դէմ զինուորացիները։

մայն վերաբերող և մէկ կողմէն դէպի միւսը անդադար վազվառար Հայեր ալ . . .

Այլ չենք իջնել մանրամասնութիւններ, թիւթիւններ, Գարբիէլեան և այլն խմբակներ վրայ խօսելով որոնք մի սկզբունք ներկայացուցած և անոր վրայ հիմնուած կուսակցութիւններ չեն, այլ «Հայոց Հայրենասիրական Միութեան» Տնօրէնէն դադարէն խմբակ ուղած և մերժուած լինելով, անձնական վրէժխնդրութեան շահատակութիւնների ձեռնարկած են որոց մէջ յաջողութեամբ ամար ամեն գոյն իրենց վրայ առած և մինչև իսկ իրենց դատաւարաւոր Հնչակեանների գերկը նետուած և անոնց անկողնութիւնը վայելած են . . .

Հիմա, Հայաստանի Հայերը ինչի՞ կապան են այս արտասահմանի Հայեր կողմէն ժողովրդէն որոնք այն առտիճան ազգաւ են գեռ իրենց ազգային պարտաւորութիւնների որ չեն հաւկըցած թէ ի՞նչ պէտք է անեն, ի՞նչ ուղղութեամբ պէտք է յառաջ ելլան, այլ ամեն կողմէ փշած քամիների առջեւ ինչպիսի կերթան խաբարիներով մութին մէջ, իրենք ալ չգիտեն թէ ո՞ր . . . : Նպատակի մը հասնելու համար հաստատամտութիւն, անյողգողջարուակութիւն պէտք է միեւնոյն ուղղութեամբ, ինչ որ ամենց կը պակսի գեռ : Գեռ հաղիւ սկսած էին զգալ և ահա շատեր կը թմրին ու անզգայ կը դառնան : ուրիշներ ալ գեռ պէտք է հասնին, սորվին, գիտնան . . .

Յաւալի է, բայց իրողութիւնը այս է :

Սակայն յուսահատական չէ այդ վիճակ, միայն թէ պատճառ կլինի ժամանակ կորսնցնելու մինչև որ թմրածները նորէն շարժին և ուրիշներն ալ իրենց կործ ու կորուկ համարած ճանապարհի անել գիրքը տեսնելով վերադառնան ստուարացունել հայ հայրենասէրների խումբը որոնք մի որոշ նպատակի համար միայն պէտք կը տեսնեն հայ ժողովրդի յեղափոխական շարժմանը և որոց նշանաբանն եղած է Հայր Հայաստանին և Հայաստանը Հային : Մ. փ.

ԲԱԳԼԵՆԻ ԸՆԳՆԱՆՈՒՐ ՎԻՃԱԿԸ
(Շար. 41րդ բաժնի եւ վերջ)

—91ի ամարան, հարիւրապետ Ահմէտ էֆէնտի մի քանի զօրքով խուլթիկ մտակայ գիւղը գնաց, յետո՛ւ մնաց հարկերը բռնի կերպով գանձելու : շատ աներէն կարասիներ բռնի հանել տուաւ ու ծախելով գանձեց որբեւայրի, անտէր կլինելի արանց գլխավճար հարկերը : խեղճ կլինելը լայով կողբան թէ մենք էրիկ չունինք, ինչո՞ւ անոնց համար հարկ կառնէք : անորէն հարիւրապետը կը պատահ խանէ որ եթէ չունիք, ամուսնացէք : Ինքը հիւր լինելով միւստի (անուանական) Գրիգոր էֆէնտի տանը, անգ կանչել կուտայ Ղազարեան Մատթէոսը, որ մի փոքր գաւաղան ձեռքը բռնած կը ներկայանայ հարիւրապետին : սա տուած համարձակ պատահ խանէն և եղած մատուցեան կատարած, կը հրամայէ զօրաց խուլար-

կութիւն կատարել Ղազարեանի տանը մէջ ուր գիւղի Դպրոցատեղաց ընկերութեան հին կնիք մը կը գտնեն զոր փաստակար համարելով բանտը կառաւնորդեն խեղճ Մատթէոսին որ տարի ու կէսէ աւելի է կը հեծէ բանտին մէջ :

—Գեռ չէ մտցուած Հօրմիւզ գեղի անցեալ տարուան քառօնիկի գէպքը : Այժմ քցի Բօշար Բրդեր վրանարբնակ լինելով, ամէն տարի այս կողմերի լեռները կը վազեն և կըսկսին խեղճ գիւղացւոց ցանքերին վնասել, յետոյ անոնց անասունները յափշտակել, գեղացիները ծեծել ու մին սպաննել : Գեղացիք քաղաքը գալով բողբեցին թաղուր սպասին, մի չէրքէս հարկերապետ 8-10 զօրքով Հօրմիւզ գեղեց, իբր գիւղացիները պահպանելու համար : այս պահպանները Ռէս Մարտոի տան հիւր եղան : Ռէս Մարտո տան մէջ եղած կլինելը գրացիների տունները զրկեց նախապէս : գիշերը Չէրքէս հարիւրապետ Հիւսէյինը կը պահանջէ Մարտոէն որ երթայ բերէ կլինեն, իրենց գաղանակներ կրքերը յագեցնելու համար : երբ Մարտո չը կատարեր այդ հրաման, կը հրամայէ իր զօրաց որ կսկսին իրենց ցեղին յատուկ վայրագ գաղանակներ ի գործ դնել, իր տանը իրենց հիւրընկալող և հաց կերցնող Ռէս Մարտոն կաշկանդելով կը բռնաբարեն և իրենց գաղանակներ կրքերը յագեցնելով, աւրինուայ վիճակի մէջ կը դնեն գայն : Հետեւեալ օրն ընտանիքը և գեղացիք մի սայլի վրայ բեռցած խեղճ Մարտոի գիւղը քաղաք բերին և շատ աղաչեցին : բայց մի քանի օր միայն Հիւսէյին պարզ նէֆէրի աստիճանին ինկաւ և յետոյ դարձեալ իր պաշտօնին անցաւ : Այժմ ամեն տարի Բօշարներ Հըրմիւզ գեղացւոց շարիքներ կը հառցընեն, բայց գեղացիք այլ եւս չեն բողբեր գի տեսան որ բարեխնամ կոչուած պահպան կառավարութիւնը աւելի գաղանակներ է քան Բիւրդերը :

—Փրխուս գեղացի Յակոբ 3 տարիէ աւելի բանտի մէջ կը հեծէ : Յիւսէյին 8-10 տարի Ռուստաման պանդիւղով, մի քիչ դրամ կը շահի և մի ձի գնելով երբ իր գեղ կը վերադառնար, ճամբան մի մուլի կը հանգիւղէ : կընկերանան սօքա և երբ կա մուրջ գեղի բլրին վրայ եղող աղբիւրին քով ձիէն կելնէ Յակոբ և ջուր խմել կուզէ, յանկարծ իր ընկեր մուլան ձեռքի տապարով մի հարուած կիջեցնէ Յակոբի գլխուն, ծանր վիրատուելով գայն : Յակոբ ետին գառնալով, «Մօլլա», կըսէ, զիս սպաննել կուզես : —«Քեզի պէս չուն մը թող պակաս ըլլայ», կը պատասխանէ մուլան : Յայնժամ Յակոբ վերաւոր, մէջքէն խանձարը կը քաշէ և զինք պաշտպանելու համար կը յաջողի Մօլլան սպաննել : իր զուլը կը վաթաթէ և ուղղակի կամուրջ գեղը գալով, Տէր Գրիգորի քով կերթայ, եղբուրթիւնը կը պատմէ նմա իբրեւ խոտովանահօր և իւրբատ կը հարցնէ : մեր խղճովս պաշտօնեան !!! կը խրատէ Յակոբին որ գեղը գտնուող Չափուլին երթայ և պատմէ եղածը, չվախնայ սորվհետեւ նախ մուլան զարկած ըլլալով, ինք

յանցանք չունի և կազատի անշուշտ : Յակոբ ի սկզբան հաւանիր, սակայն քահանայն կանչելով երկու ժանտարմաներ, անոնց կը յանձնէ Յակոբը զոր նախ խաթ կը տանին կը բանտարկեն և յետոյ աստ փոխադրեցին ուր կը հեծէ այժմ իր մարդասպան :

—Խիզանի էրան գեղէն Բրդեր գիշերանց մի կին առեւանգեցին : երկու ամիս վերջ թշուառ կլինը առիթ կը գտնէ կը փախչի և իրենց տունը կուգայ : սակայն գեղացիք վախնալով Բրդաց վրէժխնդրութենէն, գայն քաղաք կը փոխադրեն, ուրիշ վանքը ապաստան գտնելով խեղճ կլինը, այժմ չկրնար վերադառնալ իր տուն իր գաւաղաց քով : Բրդեր քանիցս եկած և շատ սպառնալիքներ ըրած են տընեցւոց և նրանց բաւական թուով ոչխարները գողցած ու տարած են :

—Տատիկի Պատ գեղէն դարձեալ Բօշար Բրդեր մի կին կառեւանգեն : մի քանի ժամանակ վերջը կլինը կը յաջողի փախչիլ և Բաղէշ գալ ուրիշ մեկնեցաւ դէպի Մշի գաւառ և անգ մի Հայի հետ ամուսնացած է :

—Կիւղէն տէրէի մէջ ընտելող յայտնի բարբառու Ճանկոն անցեալ տարի թուիս գեղի Ռէս Արարհամը սպաննեց և մարտեց : այս տարի ալ խնձոր կլին գեղի Ռէս Սալոն սպաննեց և անպատիժ մնաց գի կառավարութիւնը այսպիսիները կը քաջալերէ : Այս Ճանկոն Կիւղէն տէրէի պատիժ ու պատահան է եղած քանի տարիներէ ի վեր : որչա՞մ գանգառներ և մազաթաներ տրուած են կառավարութեան, այլ անբերի մնացած են :

—Պուլանը Տէրի գեղին մէջ Կիւղի տղայ Մկրտիչ տանը հիւր կը լինին երկու Ռուսաստանցի Հայեր, որք ուխտի կամ առեւտուրի համար եկած կը լինին այս կողմեր : Մկրտիչ մեծ եղբայրը Աթիւն գրգռուած լինելով իր փոքր եղբոր գէմ, անմիջապէս գայնադառնի կերթայ և կամբաստանէ իր եղբայր Մկրտիչը ու երկու Հայերը թէ «ընկերութեան մարդիկ են» : և ահա գայնադամը մարդ զրկելով կը ձերբակալէ զանոնք և չլթայակապ Բաղէշ կը զրկէ ուր այժմ կը հեծեն բանտին մէջ :

—Մշի խաղեղցի Հէլոն (որ 20 տարի առաջ թրքացած և յետոյ Հայ դարձած էր) համարձակ սկսած էր թրքաց երեսին զարնել իրենց ըրած բարբարոտութիւնները : օր մ'ալ Հայոց խեղճ վիճակը ներկայացնելու համար մի հաւրակելով Տէֆթէրտորին կը ներկայացնէ և կըսէ թէ ահա թրքերն ալ Հայերն այսպէս լուրկեցին և չըլտաւ ըրին Ասոր վրայ կը բանտարկեն Հէլոն որ բանտին մէջ անգամ կը շարունակէր պատմել թրքաց ըրած բարբարոտութիւնները : Եւ ահա 8-10 օրէն լուր տուին կարմրակի Տ. Գէորգ քահանային թէ Հէլոն մեռած է զոր անելով տարաւ թաղեց :

Այժմ առաջնորդ չունինք : կուսակալը ժողովականաց խորհուրդ տընած էր որ կամայ մը ճամբու գնեն Սօրխեան Յովնէփ փորդապետը գի հակառակ պարագային մէջ ինք բռնի և զօրքով պիտի աքսոր զրկէ : կուսա-

կալը չէ ծածկած նաեւ թէ այսուհետեւ Խորհրդակի մարդիկ քաղաքների մէջ պաշտօն չպիտի վարեն :

Բաղէշ-Սիւրբի ճամբան 8 տարիէ ի վեր կը շինուի և խեղճ Հայերն աւմեն տարի 2 մէճիտ կուտան այդ շինութեան համար կամ 8 օր աշխատանք կը քաշեն : ամառները խեղճ գեղացիների գործերին վնասելով, բռնի աշխատեցնելու կը բերեն : Խօսող չկայ, պաշտպան չունինք : Քաղաքի երեւելիներէն Շողիկեան Մահաթի Ղարապանի տղան Հաճի Արշակը ապանուեցաւ օր ցերեկ իր հօրեղբոր տղի ձեռքով զոր թրքեր գրգռած ու խմցուցած լինելով, այդ սպանութիւնը ընել տուին :

Քաղաքիս առաջնորդ անձինք ու քաղաքական ժողովի անդամներէն Քէնտէրեան Հաճի Գրիգոր, Խաչմահաթեան Կարապետ ու Պատմաճեան Մ. Խաչմահաթի էֆէնտիներն յանկարծ ձերբակալուեցան, տնեքնին խուլարկուեցան և իրենք ալ բանտի մէջ են : վերջին լուր մը կայ թէ աքսոր կը զրկուին : Այս գէպքը սոսկալի վախ ու սարսափ պատճառեց Բաղէշի մէջ : Թրքեր ու Բրդեր անվախ անձարձակ : Հայեր անտէր, վախկոտ, տէր տիրական չունին : Ի՞նչ կը խորհին արգիւք էրոպա աղաւ ընտելող մեր արեւնակից եղբայրները . . .

ՀԱՅԵՐ Ի ԹԻԻՐԲԻԱ

Կ. Պօլսի Արեւելք լրագրի գեկու 21/2 յունվարի թուին մէջ կը կարգանք : «Յոսուլճեան խմբին հայերէն առաջին ներկայացումը և Տիկին Սիւրանդի մանակցութիւնը խանդավառ ընդունելութեամբ ողջունուեցան շաբաթ գիշեր Դատըղի թատրոնին մէջ : Գեղեցիկ ծաղկեփունջ մը նուիրուեցաւ տա Տիկին Սիւրանդը՝ հայ մամլայ ներկայացուցիչներուն կողմէ, ուրիշ գեղեցիկ ծաղկեփունջ մը տա Օր. Քնար՝ Գատըղի Հայ երիտասարդութեան կողմէ և գաղանկայ պատկ մը տա Յոսուլճեան էֆէնտի : » Արեւելքի թատերական մի քննադատ շատ գովաստով կը խօսի նորեկ գերասանուհի Օր. Քնարի մասին և կը յարէ որ «Եթէ այսպէս շարունակէ, պիտի դայ օր մը որ վերջինէ Գատըղեանի մեր բեմէն հեռանալն ալ աչքերնուս չպիտի զարնէ» :

—Արեւելքի վանքի վանահայր Գեր. Մաղաքիս եպիսկոպոս Օրմանեան Կ. Պօլսի կանչուած է, Ծնունդի տօներին առթիւ Բէրաի Ս. Երրորդութեան եկեղեցուն մէջ քարոզչութիւն անելու համար : Այդ եկեղեցու քարոզիչ Սըրւանձառեանց Սրբազանի մահէն յետոյ իր յաջորդ չէ ընտրուած գեռ որովհետեւ այդ թաղի մէջ երեք կուսակցութիւն կազմուած է այժմ : մի մասը Իգիւրեան Մատթէոս Սըրւանձառեան կուզէ, մի մասը Մարտանեան Մեղիքիսեղի Սրբազանը և մի ուրիշ մաս ալ Պրոսպի Առաջնորդ Բարթոլոմէոս Սրբազանը որ Կ. Պօլսի կը գտնուի այժմ :

այսուհետեւ
պաշտօնները

8 տարիէ
այսին ա-

այդ շե-
որ աշխա-

րը խնդհ
նախադր-

ն : խոսող
Քաղաքի

Մահաւան
կրակ ըս-

հորեղբոր
դուռն ու

անձինք
գտնուիլէն

խաչմու-
սուման

յանկարծ
խաղար-

մէջ են .
որ կը դըր-

ն վախ ու
էն մէջ :

սանձար-
տո , տէր

ը խորհին
սկզբ մեր

ն :

ն :

ն :

ն :

ն :

ն :

ն :

ն :

ն :

ն :

ն :

ն :

ն :

ն :

ն :

ն :

ն :

ն :

ն :

ն :

ն :

ն :

ՀԱՅԵՐ ՅԵՂԻՊՏՈՍ

Արմենիայի 26 և 31 թիւերին մէջ հրատարակած ենք արդէն Եղիպտոսի Հայերի գաւառական Ընդհանուր Ժողովի նորընտիր անդամներին անունները (որոց մէջ սակայն մի սխալ մտած է . Յովհաննէս Պալըզեանը պիտի լինի Միկրայի Պալըզեան) : Թիւրքի- աի Հայերի Ազգային Կեդրոնական վարչութեան խառն ժողովը դեկտ. 16/28ի նստին մէջ կարգադրել է ար- ընտրութիւնները տեղեկագրելը , օրի- նաւոր դուրս և վաւերացուցել է Կա- լեկոններէ Դաւիթ Կարապետի և Կա- կեղեցական երեսփոխաններին անուն- ները որ են Արթ. Տեաք Կարա- պետ Ա. քահանայ Յովսէփեան և Մամբ- րէ քահանայ Վարդանան :

— Երեսփոխան կառավարութիւնը «վալու» պատուանշանի երրորդ տա- րիճանը նուիրել է վսեմ. Պողոս փա- շա Նուպարեանի :

— Վսեմ. Նուպար փաշա որ Եւ- րոպա կը գտնուէր , Եղիպտոս վերա- գարձեր է :

ՀԱՅԵՐ Ի ՊԱՐՍՅԱՍՏԱՆ

Դաւրթեմէն դեկտ. 1/13ին կը գրեն մեզ հետեւեալը .

Տեղիս Հայերին մէջ կուսակցու- թիւներ սկսած են կազմուիլ Առաջ- նորդական խնդրի պատճառով : Պար- սիկ կառավարութիւնն ալ օգուտ քա- ղելով այդ խռովութիւններէ , ար- տաքին գործերի նախարարը մի պաշ- տոնական գրութիւն գրել է Առաջ- նորդարանին թէ այսուհետեւ հայ հո- գեւորականը բացի եկեղեցական գոր- ծերէն իւր ազգի ուրիշ գործերին մի- ջնախելութեամբ իրաւունք չունի : Պարսկա- հայոց այժմու վիճակը բաւական ան- մխիթար է . մանաւանդ Գերիկայ վան- քին համար որի պատճառով մեր վե- հափառ Շահն ալ այնպէս քաղցր հայ- եացքով մտիկ չէ տալիս Հայոց վրայ ինչպէս յառաջ և օտարազգի թշնամի- ներն էլ սկսել են այժմ մեծ համար- ձակութիւն գտնել : Աստուած անիծէ այն պատռասխաններն որ իրենց ցու- ցամարտութեամբ և շարժառնութիւն- ներով այս աստիճանին հասցրին գոր- ծը :

Սալմառտէն մեզ կը հաղորդեն հե- տեւեալները .

Հին քաղաքի ժողովրդին և նորըն- ծայ քահանային միջեւ խռովութիւն է ծագել որի գլխաւոր պատճառն է եղած Շահնաշ Ստեփան անունով անձը :

Մահաւան գիւղի գաղութներին շա- րունակ հարուածում է հակահայ կու- սակցութիւնը թէ և ինք փաղուց լինած է . նոր կուսակցութիւնն ալ անհոգ և թոյլ է վարում :

Սառնայ գիւղացիները շնորհիւ մի քանի գործիչների ստիպուեցան փա- կել իրենց ազգային դպրոցը և ընդու- նեցին բողոքական միսիոնարաց ու- ղարկած ուսուցչին . հիմա բոլոր աշա- կերաները հաւաքուել են սրա մօտ :

Հաթիթումում այս տարի բողո- քականաց գաղութը յաճախող աղայնե- րի թիւն է 4 , իսկ աղջիկներինը 80 . իսկ ազգային դպրոցը երթեւեկող տը- ղայներ թիւն է 75 , իսկ աղջիկներին

նը 6 : Փողոցներում հարկւրաւոր մա- նուկներ կան որոնք ո՛չ այնտեղ են գը- նում և ո՛չ այստեղ գալիս : Այս տարի ազգային դպրոցը բաւական թուով ա- շակերտներ պիտի ունենար եթէ մի քանի շահալնդիր մարդեր ներքուստ ծածկարար չհարուածէին գաղութնե- րին , համեղեղով ժողովրդին որ իրենց գաւառները չուզարկեն ազգային դըպ- րոց կային :

Դարասար գիւղի գաղութները երե- ոի վրայ են մնացել թէեւ այդ գիւղի մէջ բաւական հարուստ Հայեր կան , բայց նրանք հոգ չեն տանում գաղութ- ներին որովհետեւ իրենց գաւառները ուղարկում են Ռուսաստան կրթուե- լու , իսկ գիւղերում մնացածներին համար իրենք չեն ուզում մտածել և ծախքի են թաւարկուել :

ԳԱՂՈՒԱԾՆԵՐ

ՍԵՆՏԻՆՈՐ ՕՐԹՈԴՈՒՅՈՒՆՆԵՐԷՆ

Լեւիմանի պաշտօնական Արարատ անուագրի նշանների (Հ. Տ.) քույրն մէջ հրատարակուած Սիւնոյի օրագ- րութիւններէ կը քաղենք հետեւեալ- ները .

Հոկտ. 5. Ճարտարապետ Գրիգոր Փրիզոնեանց այս տարուայ յանդիմ- ներկայացնում է Տիգրան Կոնստան- րային իւր հանգուցեալ հօր գերեզ- մանի վերայ գնելիք մահարձանի նա- խարտակը , որ պիտի լինի Տիգրանի Նորաշէնի եկեղեցւոյն պատին կից : Օգոստոսի 31 յայտարարութեամբ յայտնում է , որ իւր կամքին համա- ձայն հասցրել է ըստ պատկանեալ նորա կտակած գումարները , բացի 10,000 ռուբլուց , որ իւր հօր ցանկու- թեան համաձայն ներկայացնելու է ա- մենայն Հայոց կաթողիկոսին , նորա հաստատութիւնից յետոյ , նախապէս խորհրդակցելով այդ գումարին որ- պիտարար գործադրութեան մասին : Վրաստանի և Իմերէթի Հայոց Կոն- ստանտինոպոլի ներկայացնելով յիշեալ Փրիզոնեանցի գերեզմանի վերայ դըր- ւելիք մահարձանի նախարտակները , խնդրում է Սիւնոյից լուծուի : Սի- նոյը վերադարձնելով Կոնստանտինո- փոլի Գեորգ Փրիզոնեանցի մահարձա- նի նկարը , պատուիրեց յայտնել հան- գուցեալի ժառանգներին՝ գնել իւր- եանց հօր գերեզմանի վերայ մի այն- պիտի տապանաքար , որպիսին է Լու- ռիս Մեկեքեանինը , Եղիպտոսից կամ Լազարեանինը :

Հոկտ. 16. Վանական կառավարու- թիւնը Յունուարի 27ին թ. 8 յայտա- րարութեան հետ մատուցանէ Սինո- ղին 1891 թիւի ծախուց ութն ժա- պառնեալ մատեան , որից երեւում է , որ վանական կառավարութիւնը ստա- ցել է Մայր Աթոռի գանձարանից 106000 ռուբլի , ծախուել է Մայր Ա- թոռի պիտոյից համար 28185 ռ. 1. 4. 4. վեհարանի՝ 2044 ռ. 27 4. ճեմարա- նի՝ 36251 ռ. 12 4. տպարանի՝ 12548 ռ. 84 4. միտրանից ուճիկ՝ հանգեր- ձողին 9716 ռ. 20 4. նիւթոյ՝ 7141 ռ. 58 4. ազարակի՝ 6622 ռ. 37 4. մշակութեան 3121 ռ. 85 4. ընդամե- նը 105681 ռ. 24 4. : Գանձարանից ստացած գումարից հանելով ծախսածը ,

մնում է առ 15 Յունուարի 1892 ամի 318 ռ. 76 4. Յոգուածներին մէջ չկան եղծումներ . համառօտ ցուցակը հա- մեմատ է , ամառական ստուգութիւնք ե- ղել են . կնիքը , ժապաւէնը և տուճա- րի թերթերը ամբողջ են : Սինոյը , զննած համարելով վանական կառա- վարութեան ծախուց տուճարները և աւարտած՝ հրամայեց տալ գիւանն ի պահուստ :

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ ՄԵՌԱԾ

ՄԻ ԱՆԾՈՒՄ 203

Հարուստ և ընդարձակ գործերի տէր , բայց հայութեան անօգուտ և անձանթ Ռումանուցի մի Հայ մեռել է փարիզի մէջ մի քանի շաբաթ յա- ուով , թէեւ վաղուց արդէն մեռած էր հայութեան համար : Իր անուն իմա- ցած են Հայեր , մեռելների համար եղած լրագրական ազգարարութիւն- ներէն . մինչեւ այդ տանի յայտնի չէր թէ Ֆրանսայի մայրաքաղաքի մահէն մեծ և նշանաւոր օթեւանի , Grand Hotel-ի վարչական խորհրդի անդամ- ներէ մին և անոր անօրէնք մի Հայ է եղել , Պետրոս Աճէմօղլու : Այս մարդ 30 տարու չափ յառաջ Ռումանուէն Կ. Պոլիս եկած և Գարակէօղեանց օգ- նութեամբ պատմաի վաճառականու- թեան ձեռնարկած է : Աշխատասէր , կորովի կամքի տէր և խառաբարց մի մարդ է եղել . 60,000 տկու մի հա- րստութիւն գիւղելու յաջողիլէն յետոյ , գնացել հաստատուել է փարիզ ուր սեղանաւորական ձեռնարկներով և «Կրնա Օթեմօղլու» շահագործութեամբ ըր մի քանի միլիօն ֆրանքի տէր ե- րած է : Չնայ գիտելու թէ այդ գիւղում միլիօններ որե՞ օգտակար եղած են այժմ . ամառնացած չէր և ոչ միայն հայութեան շրջանակէն , այլ և իւր ազ- գականներէ ալ հետի կապեր : Իրեն ծանօթ մի քանի հարուստ Հայեր խոր- հարգ տուած են եղել իրեն մի կտակ անել կամ հանրօգուտ գործով մի յի- շատակ թողուլ ազգին մէջ . բայց նա անտարբեր մնացել է :

Պետրոս Աճէմօղլու , գրամով հա- րուստ բայց ազգային գգացումով ազ- քատ Ռումանուցի Հայ մը , իր մեռած տունն յիշատակ կը թողու ազգին մէջ իրեն համար գրուած այս մի քանի տողեր միայն :

ՄԱՏԵՆԱԳՐԱԿԱՆ

(Շար. 41րդ բաժն եւ վերջ)

Տէր Մոսկովեանի Մկրտութեան տեւո- րակին վրայ գրառութեան ուրիշ ծանր կէտ մ'ալ կայ : Տեսնելով թէ յիշեալ տեւո- րակը միայն 20 երեսէ բաղկացեալ փոք- րիկ բան մը կը կազմէ , մտածեց յաւել- ւած մ'ալ բնել որ գտնէ 26 երեսէ բաղ- կանայ . բայց ինչո՞վ լինէ . փնտռեց և գտաւ ալ : Գտաւ հանգուցեալ Սահման 3ակ. 2էրթէգեանի «Armenia» խորագ- րով գիրքը որ 1880 թ. Eugène Boréի հեղինակութեան թարգմանած է : Այս գրքին ճիշդ երեսին վրայ կը կարդաւք . «Etimologia cuventului Armenia» (Ար- մենիա բառին ստուգաբանութիւնը) : Տ. Մոսկովեան այս երեսէն սկսելով օրինա- կել , կը հասնի մինչեւ 9րդ երեսը ուր հեղինակը Հայաստանի լեռներուն վրայ կոկոխ խոսիլ . սակայն վերի խորագիրը կը փոխէ և իւր ընդ օրինակածին ձախտը

«Origina cuventului Armean si situa- tia Armeniei» (Արմեան բառին ծագու- մը և Արմենիայի դրութիւնը) կը գնէ : Ին- չո՞ւ արդեօք հեղինակին և անոր հայ թարգմանչին խորագիրը կը փոխէ : Ին- չո՞ւ . — որպէս զի , ըստ իւր կարծեաց , կարգացող չփոթի և հոս ալ բանաբա- ղութեանց հետքը չգտնէ : Այս ի՞նչ կա- պակցութիւն ունի Հայաստանի Արմենիա տնունը , կլիման , անտառները , գիւղի , և այլն եկեղեցւոյ Մկրտութեան խորհու- րդին հետ որ միեւնոյն տեւորակին մէջ մտցուն : Եթէ տեւորակը փոքրիկ երեւ- ցաւ և նիւթը քիչ , ինչո՞ւ չնայեց Մկր- տութեան կանոնը ըստ նոր Մաշտոցի ամ- բողջացնել , ուսկէց 15 կտոր աղօթք և շարական կը պահին , որուն աւելցուցած լինէր նաեւ միւսոնհանքի և քառասոր- եաց կանոնները : Արդեօք Տ. Մոսկովեան որ տասներեք տարիէ և փեր երկրիս մէջ եկեղեցական պաշտոն կը վարէ , չէ՞ր գիտել թէ իւր բանաբաղած Մկրտու- թեան կանոնը անկատար է : Այո՛ , կար- ծեմ թէ գիտցած պիտի լինի . բայց տեղ մ'ալ պատրաստ թարգմանութիւն կերե- լի թէ չէ գտած որ ընդ օրինակէ . քանզի ինչպէս որ միեւնոյն ցարգ իւր հրատարա- կութիւններէն տեսնուեցաւ , ո՛չ մեր ե- կեղեցական լեզուին շատ տեղեկակ է և ո՛չ ուսմանականին , ապա ուրեմն անկարող ինք իրմէ թարգմանութիւն մ'ընելու , և այսու ամենայնիւ չորս լեզուեան բառա- րան կը հանէ : Կըստստեմ հոն ալ տեսնել թէ Եփեսոսը համբաւմալ կը նշանակէ , Փառաւորելը՝ օրմիլ , Ենթիւն՝ բարի տարբով , Ողորմութիւն քո՛ իւր դատա- նութեան , Ընդ հոգեւեալ՝ լուսաւորելով , Արժանաւորեալ՝ զարդարեալ , Սուրբ ա- լազան՝ սուրբ գաւառ , Զննութիւն մե- զաց՝ իւր գործած մեղքերը , Ընդ իւղղա՝ աշխարհիս մէջ . ևն . ևն . ևն :

Պր. Ճմարտախօսը կը վախճայ որ ե- թէ օր մը բանին իսկութիւնը իմացուի և Ռումանեան ալ աւելի մօտանց ծանշեն Տ. Մոսկովեանը , ազգին պատիւը կը մնասուի . և աւելի վարը կը յորդորէ զինքը մի քիչ գգուչանալ զի մեղք է ազ- գին : Իմ կարծիքս հակառակ է Պր. Նա- մակազրին նախատեսութեան . ես սաա- զային չեմ հեռանար , ներկայէն կը վախ- նամ , վասն զի գիտեմ թէ ուսման կղերք միայն Պուզըշտի մէջ չորս կամ հինգ եկե- ղեցական լուրերու օրգաններ ունի որոնց խմբագիրները քահանայներ են և նիւթ կը փնտռեն թերթերին լեզուէն . ասանց մէկը կամ ամենքն ալ մէկէն կրնան կայ- ծէ մը բորբոքել և Հայոց կրօնին գէժ ինք- քերին եկած ամեն բան գրել և որպէս զի վկայութեամբ հաստատեն ըսածինն , կրնան Տ. Մոսկովեանի հրատարակու- թիւններէն պահատութիւնները իրր փառա տանուլ և ըսել , զորքիմակ . «Ահա Հա- յերը կըսեն թէ Լոգին սուրբ երկինք հաճ- րարձաւ . տեսէ՛ք Տ. Մոսկովեանի Մը- կրտութեան տեւորակը , երես 6 » : Այս ճիշդ այդպիսի դէպք մը պատահեցաւ ալ , Գըլիլէոսը քահանային հետ : Այս- կայ անցեալ տարի Հայոց կրօնին վրայ զրպարտական կերպով խօսելով , երբ բա- նը խաչօրհնէքի վրայ կը բերէ , սա հեգ- նական ձեւով կը գրէ . «Ահա մինչեւ հի- մա գիտեցինք թէ Հայերը նոր խաչը միայն կը մկրտեն . բայց հիմա իմացանք որ մը- կրտելէն ետքը կ'օծեն ալ ձախտը և ձեռքերը երեքսայի մը նման : Ենթահալը եմք Տ. Մոսկովեանի Հայոց քահանային , որ այս յայտնութիւնն ալ լրու մեզին » : Տեսէ՛ք , արդէն ունին զինք մը ձեռքեր- նին . մենք պէտք է բողոքենք , ջախջա- խենք այն զինքը որպէս զի մեզի գէժ չը գործածեն . ահա ուրեմն մնասը ներկայէ մէջն է՝ վասն զի մեր լուրթեամբը Ռու- մանեանը այն հրատարակութիւնները իւր վաւերացեալ ազգային գրառածներ պիտի տանուի և անոնց վրայէն դատողութիւն- նին պիտի ընեն :

Իսկ յորդորման մասին որ կընէ Պր. Նամակագիրը, պարագայ աշխատանք. մանաւանդ որ մինակ ալ իրր մօտանց ճանչցող զՏ. Մոսկովիեան, կը հաստատէ թէ ստիպման և ճնշման հետեւանքէն կզգուշանայ: Պատարագի հրատարակութենէն ետքը Պր. Ջէննէկանի բողոքը և ազդարարութիւնը որ զգուշանայ բուսերէնէ թարգմանուած Մկրտումիէն, բաւական զօրաւոր յորդոր էր խոհեմ մարդու. բայց Տ. Մոսկովիեան չուզեց բանի տեղ գնել այն յորդորը:

Ո՛ր գիտէ, Դուրեանի «Սեւ հողեր»ի թարգմանութիւնն ալ ի՞նչ թանկագին գոհար պիտի լինի: Զեռքս չընկաւ:

Արդ տեսնելով վերը շարուած բանաբաղեալ տետրակները և անոնց մանրամասն քննութիւնն ընելով, կը բողոքեմ:

Թէ Պատարագի խորհրդոյ թարգմանութիւնը որ Տ. Մոսկովիեան երկրորդ տպագրութեամբ իւր անուանովը երեւան հանեց, սխալ և պակասաւոր գործ է:

Թէ պատմական տեղեկութիւններն, որ նմանապէս երկրորդ տպագրութեամբ հանեց, խառն ու չփոթ գործ մ'է:

Իսկ Մկրտումիեան տետրակին վրայ ոչ միայն կը բողոքեմ, այլ և կը պնդեմ թէ անկաւ այնպիսի մարդու գործ է որ կարծես թէ հայկական մկրտութիւն երբէք չէ կատարած և ոչ Մաշտոցի մէջի սղօթքները և շարականները կարգադրած է այնպէս որ ոչ Հայոց եկեղեցական լեզուն լաւ հասկցած է և ոչ ուսումնական լեզուն մէջ ինչ գրած լինելը գիտէ: Եւ հետեւաբար կը հրաւիրեմ բարձրաստիճան պատկանելի եկեղեցականները և ամեն ձեռնհաս ազգայինքը, որ քննութեան առնուն, դատեն և արժանը տնօրինեն. վասն զի բաց և ընդարձակ ասպարէզի մէջ ուր կը գտնուի, բանաբաղութեան չար սովորութիւնը ձեռք առած լինելով, կրնայ դեռ եւս այնպիսի գրութեանք անգիրութեամբ դուրս հանել որ մեծ նախատիք բերեն ազգին:

ԵԱՇ

ԼՈՒԹՅԻ

ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆԻ ԼՈՒԹԵՐ

Որու կառավարութիւնն արգելելը է Պարսկաստանէն նարինջ և կիւրմն Ուստի մնացունելը:

— Որու կառավարութիւնը մտադիր է ուսական բանակի մէջ ծառայող հրէայ զինուորներին անունները վտնելով, այդ անուններին համապատասխան քրիստոնէական անուններ գնել: Այդ հրէայ զինուորներին թիւը 50,000ի չափ կը լինի:

— Եգիպտական կառավարութիւնը թնդանօթակիր չորեքանակներ պըտըցունել կուտայ Նեղոսի վրայ որ եթէ Սուտանցիներն կողմէն յանկարծակի յարձակում լինի, պատրաստ գտնուին անոնց դէմն առնելու: Նոյն նպատակով նաեւ պահապան զօրքեր գրուած են Սուտանի սահմանակից գիւղերին մէջ:

— Եգիպտոսի նախարարապետ և ներքին գործերի նախարար Մուսթաֆա Ֆէհմի փաշան ծանրապէս հիւանդացած է թոքատապով:

— Ամերիկայի Միացեալ Նահանգներին Նախագահ Պր. Հարիսըն իւր կողմ մահուան և նոր նախագահի ընտրութեան մէջ իր անյաշտութեան տիրութիւններին վրայ մի նոր տըլութիւն ալ ունեցեր է այս միջոցին. թոռնուհին ծանր կերպով բնուած է կարմրախտէ: Ամեն տարի Ս. Նիւն-

զի տօնին հանդէս կը լինի Նախագահական պալատին մէջ և հացկերոյթ կը տրուի հաղարատու երեխայներէ: Բայց այս տարի չեղան ազոնք, պալատին մէջ տիրող տխրութեան պատճառով:

ԵԱՆՈՒՅՈՒՄՆԵՐ

ԸՆԴԱՐՁԱԿ ՕՐԱՅՈՅՈՅ

1893 թուականի

Տպագր. Սերվիչէն. Կ. Պոլիս

Սեփականութիւն

Ս. Փրկչի Ազգ. Հիւանդանոցին Հայոց

Սովորական Օրացոյցէն զատ կը պարունակէ վիճակագրական տեղեկութիւններ, ինչպէս նաեւ 1892ի հընտախտի արած կոտորածներին և իր դարմանի միջոցներին վրայ գիտելիքներ:

Գինն է Մարտէյի մէջ 45 սանթիմ: Մարտէյէն դուրս 50 սանթիմ:

ՕՐԱՅՈՅՈՅ

1893 թուականին ՔՐԻՍՏՈՍԻ

Կ. Պոլիս, Տպագր. Պաղատայեան

Բացի օրացոյցէն կը պարունակէ նաեւ երեւելի անցքերի ժամանակագրութիւնը և վիճակագրական մի քանի գիտելիքներ: Սկիզբը կայ Յ. Սեթեանի մի ոտանաւորը «Արդարին վարձքը» վերնագրով:

Գինն է Մարտէյի մէջ 25 սանթիմ: Մարտէյէն դուրս 30 սանթիմ:

Ն Ո Յ Ն

Տպագր. Ս. Սիւրբէն

Սեփականութիւն

Ս. Փրկչեան Ազգային Հիւանդանոցին

Գեղեցիկ թղթի վրայ տպագրուած այս օրացոյցի սկիզբը գրուած է Յ. Ոսկանի մէկ ոտանաւորը «Առ վարդն ուղղոյն» վերնագրով: Թէեւ սա չաւրունակիր վիճակագրական գիտելիքներ բայց այս օրացոյցի շահը կը վերաբերի Ազգային Ս. Փրկչեան Հիւանդանոցին:

Կը ծախուի վերագրեալ Պաղատայեան օրացոյցի գնով:

Գնողներէն կը խնդրուի որոշել թէ ո՞ր օրացոյցէն կուզեն:

ԵԱՆՈՒ ԳԻՐՔԵՐ

Հետեւեալ գիրքերը կարելի է ըստանալ Արմէնիայի խմբագրատունէն իրենց առջեւ նշանակուած գիներով որոնց մէջ հաշուուած է և զրկելու փոստի ծախքը:

Ալէքսանդր Ծառուբեան, Բաւնաստեղհոշքիւններ. Մոսկուա 1891 (Ընտիր թղթի վրայ մաքուր տպագրութեամբ կը պարունակէ հեղինակին 102 հատ բանաստեղծութիւնները: Երես 174): Գին 1 ֆր. 75 ս.

ԺԲ

ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ Մ. ՓՈՐՔՈՒԳԱԼԵԱՆԻ

ՆՄՈՅՇՆԵՐ

Մ. ՓՈՐՔՈՒԳԱԼԵԱՆԻ

ԳՐԱՄ. ՈՏԱՆԱԻՈՐՆԵՐԷՆ

Մ. Փորթուգալեանի գրած հայեր

նասիրական ոտանաւորներէ մի քանին ամփոփուած են այս տետրակի մէջ իւրեւ նմոյշներ զանազան քաղաքներէ մէջ և զանազան տպագրութիւններէ տակ իւրերեքմի գրած ոտանաւորներին որոնք ժամանակին հրատարակուած չը լինելով կորուած են այժմ: Այն մի քանի ոտանաւորներ որոնք իրեն նմոյշ ամփոփուած են այս տետրակի մէջ, ցիր և ցան կը գտնուին Կ. Պոլիս տնտեսագրութեան երգարաններին մէջ՝ որոց վերստին տպագրութիւնն վաղուց արդէն արգիւտած է, և Ասիա և Արմէնիա լրագիրներին մէջ: Նմոյշներէ մէջ փոքրիկ տեղեկութիւններ տըրւած են նաեւ թէ այդ ոտանաւորներ ի՞նչ տպագրութիւններէ տակ ներշնչուելով գրուած են: Գին (10 սանթիմ) 45 սանթիմ:

ԻՄ ՀԱՅՐԱՍՊԱՆ ԸՆԿԵՐԸ

(Կ. ՊՈԼՍՈՑ ՀԱՅՈՅ ԿԵՆՏՐՈՆ ԱՌՆՈՒՄ ՄԻ ԻՐԱԿԱՆ ՎԷՊ)

ԳՐԵՑ ԱՊԼԱՄԲԻՊ

Այս հետաքրքրաշարժ գրուած կը ներկայացունէ ընտանեկան տխուր պատկերներէ մին ուր կը տեսնուի թէ անբարոյական մի հայր իւր ապականուած վարքաբարքով որչա՞փ չարքաների պատճառ դարձած է և վերջի վերջոյ ինք ալ իւր որդու ձեռքով սպաննուած և անհետացած է աշխարհէ: Գին 1 ֆրանկ, (75 սանթիմ):

ՀԱՅՈՅ ՀԱՅՐԵՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ՄԻՌԱԹԵԱՆ

Ա. ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ

ՎԱՐԴԱՊԵՏԱՐԱՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ

ՀԱՏՈՒԹԵԱՆ

Բ. Տպագրութիւն

«Հայոց Հայրենասիրական Միութեան» հրատարակած այս վարդապետարանի մէջ համառօտ կերպով բացատրուած է թէ իւրաքանչիւր հայրենասէր Հայ ի՞նչ փափաքներ պէտք է ունենայ և ի՞նչ պարտքեր ունի կատարելու:

Կը խնդրուի ամեն հայրենասէր Հայերէ իրենց չրջանի մէջ տարածել այս տետրակ: Մէկ անգամէն 50 օրինակ ծախու առնողին կը զրկուի 5 ֆրանքով Հատին գինն է 15 սանթիմ (Պարսկաստանի Հայերէն համար 10 սանթիմ):

Մ. Փորթուգալեանի հրատարակած գիրքերին վրայ մասնաւոր զեղչ կը լինի Պարսկաստանի Հայերէն համար որոնց կը զրկուի փակագծի մէջ նշանակուած գիներով:

Հետեւեալ գիրքերն կարելի է ստանալ Արմէնիայի խմբագրատունէն, իրենց առջեւ նշանակուած գիներով և փոստի ծախքը խմբագրատունէն վճարուելով:

Արժէքը կանխիկ չվճարուած՝ գիրք չըրկուի:

ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ Մ. ՓՈՐՔՈՒԳԱԼԵԱՆԻ

Ա. ՀԱՅ ԳԻՏԱԶՆՈՒՂԻ ՄԸ (Սպառած):

Բ. ՀԱՅ ԳԻՒԼԱՅԻ

Գ. ՍԱԼՄՈՍ ԻՍՐԱԵԼԻ

Դ. ԱԶԱՏՈՒԹԻՒՆ ՊՈՒԼՂԱՐՈՑ ԵՒ ԿԵՆՏՐՈՒԹԻՒՆՔ ՊՈՒԼՂԱՐ ՊԱՍՏԱՐԱՊԵՏԱՅ (Պուլղար ազգին իւր ազատութիւն ձեռք բերելու համար մէկ դարէ ի վեր արած ջանքերի խիստ հետաքրքրաշարժ նկարագրութիւնն է): (1 ֆր. 10 սանթիմ) 1 ֆր. 50 սանթիմ. ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԹՇՈՒՍՈՒՆԵՐԸ. — (Հայաստանցիները պանդխտութեան տխուր հետեւանքների և փոքրիկ պատկերը կը ներկայացունէ վիպական կերպով): Գին (90 սանթիմ) 1 ֆրանկ 20 սանթիմ.

Զ. ԳԱՄԱԹՔԱԹՈՒՄ — ԺՈՂՈՎՐԻՍԱԿԱՆ ԸՆԹԵՐՑԱՐԱՆ յետ այբուբենի աւարտելուն (Մեծանուն հայ բանաստեղծի վերջերս գրած ազատաշունչ ընտիր ոտանաւորներէն Յը՝ առանձին տետրակով հրատարակուած են): 50 հատը 2 ֆր. և 50 սանթիմ, հատը (5 սանթիմ) 10 սանթիմ:

Է. ԼԻՆԶԻ ՕՐԷՆՔԸ ՏԱՃԿԱՀԱՅԱՍՏԱՆԻՄ.

(Սպառած)

Ը. ԹԻՒՐԿԻԱԻ ՀԱՅՆԵՐ ԵՒ ԻՐԵՆՑ ԴԻՍԵՆԵՐ (Թիւրքիայի Հայերէն և իրենց դրացի ազգերի վրայ վիճակագրական և ցեղաբանական ամփոփ և հետաքրքրաշարժ տեղեկութիւններ կը պարունակէ: Թիւրքահայաստանի մէջ բընակող այլ և այլ ազգերէ բնակիչների թիւն բաղդատական մէկ ցուցակն ալ կցուած է տետրակին վերջը): Գին 50 սանթիմ (35 սանթիմ):

Թ. «ԱՐՄԷՆԻԱ»Ի ՅՈՒՇԱՐԱՐ (Արմէնիայի Ա տարեշրջանի թիւերը այժմ բոլորովին սպառած և միեւնոյն ժամանակ շատերի հետաքրքրութեան առարկայ դարձած լինելով, այդ չրջանի մէջ Մ. Փորթուգալեանի գրած առաջնորդող յօդուածներէն գէթ 30ի չափ ամփոփուած են Յուդարարի մէջ որ ութածալ գիրքով 124 երեսներէ կը բաղկանայ): (1 ֆրանք) 1 ֆր. 40 սանթիմ. Ժ. ՎՐԷԺ (Պուլղարի մէջ Թիւրքերի արած բարբարոսութիւններէն մի փոքրիկ պատկեր կը ներկայացունէ և ցոյց կուտայ թէ Պուլղարներն ի՞նչպիսի միջոցների գիմած են իրենց վրէժ լուծելու համար): (15 սանթիմ) 20 սանթիմ. ԺԱ. ԹՈՄԱՍ ԲՈՅԱՐԻՍ (Յունաստանի մէջ Թիւրքերի արած բարբարոսութիւններէն մի փոքրիկ պատկեր կը ներկայացունէ և ցոյց կուտայ թէ Յուններն ի՞նչպիսի միջոցների գիմած են իրենց վրէժ լուծելու համար): (0,15 սանթիմ) 20 սանթիմ:

ՏՆՕՐԷՆ—ԻՄՔԱԳԻՐ

Մ. ՓՈՐՔՈՒԳԱԼԵԱՆԻ

Le Gérant: FÉLIX ENFANTIN.

ՄԱՐՍԷԻ

Հայերէն տպարան Մ. Փորթուգալեանի Մարսէլ. — Imprimerie du Midi et Papeterie Allées de Meilhan, 44.